

Ako sa zachovať ak vás zastrašujú pre vaše aktivity

Občiansky kompas

Pre demokratickú spoločnosť a právny štát má pluralita názorov veľký význam. A práve dôsledne zachovávaná sloboda prejavu je jedným z prostriedkov, ktoré túto pluralitu umožňujú a zaručujú. Sloboda prejavu je úzko prepojená s právom na vyhľadávanie, prijímanie a šírenie myšlienok a informácií. Aj vďaka nej môžu byť občania informovaní o správe vecí verejných. Hranice slobody prejavu sa niekedy musia určovať so zreteľom na iné práva, najmä s ohľadom na právo na ochranu osobnosti u fyzických osôb či právo na ochranu dobrej povesti u právnických osôb. Popri hľadaní vyváženého pomeru medzi slobodou prejavu a právom na ochranu osobnosti je dôležitá aj ochrana tých, ktorí sú za uplatňovanie slobody prejavu neprávom postihovaní. **Tento manuál vám poskytne dôležité odpovede v situácii, ak ste postihovaní za Váš názor.** (Manuál bol aktualizovaný v novembri 2021)

[Chcem podporiť občiansky kompas, aby slúžil všetkým](#)

Základný manuál

Všeobecne k slobode prejavu

Na Slovensku sa možno stretnúť s tým, že verejne činné osoby, napríklad politici alebo sudcovia, často podávajú žaloby na médiá a to kvôli údajnému poškodeniu ich dobrej povesti, občianskej cti alebo dobré ho mena. Tvrdia, že k tomu prišlo publikovaním nepravdivých informácií, neprimeranou kritikou alebo dokonca aj uverejnením karikatúr. O tom, či bude týmto osobám priznané finančné zadosťučinenie za poškodenie ich dobrej povesti, rozhodujú sudy. Tie často rozhodujú v prospech verejne činných osôb a prikazujú médiám zaplatiť týmto osobám vysoké finančné zadosťučinenie. Mnohokrát ide aj o niekoľkomiliónové sumy. Vysoké čiastky vysúdili napríklad predseda vlády, predseda Najvyššieho súdu SR alebo viacerí politici a sudcovia.

Ak slovenské sudy prikazujú zaplatiť médiám alebo novinárom vysoké finančné sumy za publikovanie alebo šírenie informácií, je potrebné dôkladne preskúmať, či je pretrvávajúci spôsob rozhodovania súdov v poriadku, či je v súlade so svetovými a európskymi štandardmi. Takáto rozhodovacia činnosť súdov má totiž silný odstrašujúci účinok na médiá, novinárov a iné osoby, ktoré by chceli informovať verejnosť o skutkoch verejne činných osôb či politikov a verejne vyjadrovať názory na ich konanie.

Hrozba, že budú musieť politikom a verejne činným osobám platiť miliónové finančné zadosťučinenie spôsobuje, že napríklad médiá budú motivované radšej neinformovať o mnohých dôležitých veciach, o ktorých by sa verejnosť mala dozvedieť. A keď sa informácie považujú za „kyslík demokracie“ a ak možno povedať, že prostredníctvom šírenia a výmeny informácií demokratická spoločnosť „dýcha“, tak neprimerané odstrašovanie od voľného šírenia informácií vo veciach verejného záujmu možno prirovnať k „duseniu“ slobodnej demokratickej spoločnosti. Navyše sa zdá, že slovenské sudy si viac cenia dobrú povesť politikov a verejne činných osôb, ako život a zdravie radových občanov. Existujú viaceré príklady, kedy verejne činné osobe sudy priznali za poškodenie dobrej povesti finančné odškodnenie v miliónovej výške, ale za oveľa závažnejší zásah do osobnosti a súkromného života (napríklad za zabitie blízkeho člena rodiny) priznali sudy pozostalým tohto zomrelého oveľa nižšie finančné odškodnenie. Aby súd mohol prisúdiť nejakej osobe finančnú náhradu za poškodenie jej dobrej povesti, musia byť splnené základné predpoklady.

Musí byť do jej dobrej povesti neoprávnene zasiahnuté, respektíve jej dobrá povest' musí byť neoprávnene poškodená. Neoprávneným zásahom do dobrej povesti je napríklad publikovanie informácie o osobe, ktorá je nepravdivá a ktorá ju napríklad obviňuje zo spáchanie trestného činu (napríklad krádeže). Ak súd skonštatuje, že síce bolo do dobrej povesti konkrétnej osoby zasiahnuté a dobrá povest' tejto osoby u verejnosti bola znížená, ale tento zásah bol oprávnený, tak súd tejto osobe neprizná žiadne finančné zadosťučinenie. Jej dobrá povest' totiž nebola poškodená alebo znížená neoprávnene. Oprávneným zásahom do dobrej povesti osoby je napríklad verejná kritika politika za nerozumné politické rozhodnutie.

VIA IURIS vydala publikáciu [Sloboda prejavu a žaloby na ochranu dobrej povesti](#), ktorej cieľom je navzájom porovnať rozhodovanie súdov, ktoré sa týka otázky poškodenia dobrej povesti, občianskej cti alebo dobrého mena a to v Spojených štátoch amerických, v rozhodnutiach Európskeho súdu pre ľudské práva v Štrasburgu a na Slovensku. Špeciálne sme sa zamerali na aspekt priznávania finančnej náhrady za poškodenie dobrej povesti a na jeho výšku.

Podávanie žalôb zo strany verejne činných osôb

Aktívni občania sú opakovane atakovaní zo strany verejne činných osôb, ktoré podávajú na aktívnych občanov väčšinou žaloby na ochranu osobnosti, z dôvodu poukazovania na ich prešľapy pri výkone verejnej služby. Tieto verejne činné osoby v žalobách argumentujú tým, že aktivisti svojimi výroky zasiahli do ich cti a dôstojnosti, a že došlo k ich spoločenskej difamácii.

V týchto konaniach je potrebné mať na zreteli skutočnosť, že verejne činné osoby požívajú inú mieru ochrany ich súkromia a osobnosti z dôvodu ich rozhodnutia verejne sa prezentovať. **Predkladanie skutkových tvrdení a tiež hodnotiacich úsudkov je realizáciou práva na slobodu prejavu**, ktoré často prichádza do stretu s právom osoby na ochranu cti a dôstojnosti. Sloboda prejavu je zakotvená v čl. 26 Ústavy Slovenskej republiky a možno ju obmedziť zákonom, *ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných, bezpečnosť štátu, verejného poriadku, ochranu verejného zdravia a mravnosti*. Sloboda prejavu je tiež zakotvená v **Európskom dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd v čl. 10**, ktorý stanovuje, že každý má právo na slobodu prejavu. Toto právo zahŕňa slobodu zastávať názory a prijímať a rozširovať informácie alebo myšlienky bez zasahovania štátnych orgánov a bez ohľadu na hranice.

Sloboda prejavu tvorí jeden z hlavných pilierov demokratickej spoločnosti a jednu z prvoradých podmienok jej rozvoja. Pokiaľ ide o hranice prípustnej kritiky Európsky súd pre ľudské práva vyjadril, že tieto **sú širšie vo vzťahu k politikovi konajúcemu vo svojej funkcii, ako vo vzťahu k súkromnej osobe** (1). *Politik sám nevyhnutne a vedome otvorene vystavuje svoje slová a skutky podrobnému skúmaniu zo strany novinárov a širokej verejnosti. Sloboda prejavu chráni možnosť vysloviť nezávideniahodné hodnotenie politika, i keď je tvárou v tvár faktom takéto hodnotenie nadsadené a neobjektívne* (2).

Hoci sa verejným osobám môže zdať, že niektoré vyjadrenia zasahujú do ich práva na ochranu osobnosti, vzhľadom na ich dobrovoľné rozhodnutie o vstupe do politiky musia takéto zásahy strpieť. Európsky súd pre ľudské práva išiel v tejto otázke až tak ďaleko, že uviedol, že *ochrana slobody prejavu sa vzťahuje nielen na informácie a myšlienky, ktoré sú prijímané priaznivo, alebo ktoré sa považujú za neškodné alebo za indiferentné, ale aj na*

také, ktoré urážajú, šokujú alebo znepokojujú. Takto si to vyžaduje pluralizmus, tolerancia a veľkorysosť, bez ktorých neexistuje „demokratická spoločnosť“, (3).

Ustanovenia Občianskeho zákonníka poskytujú **ochranu osobnosti iba proti takým konaniam, ktoré sú objektívne spôsobilé privodiť ujmu tým, že znižujú česť a vážnosť u iných** (pôsobia difamačne). Zásah do práv na ochranu osobnosti môže mať teda rôznu vonkajšiu podobu, ale pre posúdenie toho, či došlo k zásahu do osobnosti je vždy potrebné skúmať jeho základné charakteristiky, ktorými sú:

- **neoprávnenosť zásahu,**
- **nepravdivosť tvrdení a oprávnenosť kritiky,**
- **difamačná povaha tvrdení.**

Jedným z predpokladov pre poskytnutie ochrany pred zásahmi do práva na ochranu osobnosti je skutočnosť, že zásah bol neoprávnený.

K otázke posudzovania neoprávnenosti zásahu sa vyjadril Najvyšší súd Slovenskej republiky v rozsudku z 21. decembra 1994, sp. zn. V Cdo 3/94, v ktorom sa uvádza: *„Nemožno hovoriť o neoprávnenom zásahu tam, kde takýto zásah zákon dovoľuje alebo tam kde k zásahu došlo v rámci výkonu subjektívneho práva, hoci inak sa zásah týka osobnosti fyzickej osoby.“* V uvedenom rozsudku súd tiež uviedol: *„Vyjadrenie subjektívneho názoru vysloveného v rámci uplatňovania procesných práv účastníka priestupkového konania, nemožno označiť za neoprávnený zásah do osobnosti občana, i keď by sa inak týkal osobnosti navrhovateľa, ak sa tak stalo spôsobom primeraným okolnostiam, za akých malo k zásahu dôjsť.“*

Na základe citovaného rozsudku a tiež na základe ustálenej právnej praxe sa teda **za dôvod vylučujúci neoprávnenosť zásahu považuje hájenie chránených záujmov**, či už vlastných alebo iných verejných záujmov a to **využívaním zákonom stanovených subjektívnych práv** alebo pri plnení povinností. V súvislosti s touto výnimkou by sa za difamujúce nemali považovať tvrdenia, ktoré boli urobené **v rámci súdneho konania a správneho konania**. Tiež sa za neoprávnený zásah by nemali byť považované vyjadrenia obsiahnuté **v trestných oznámeniach a iných oznámeniach a sťažnostiach podaných oprávneným orgánom** v rámci výkonu zákonom stanoveného práva (4).

Kritika spoločenských javov je nielen dovolená, ale aj potrebná. Treba zároveň pripustiť, že v rámci kritiky podľa okolností a povahy konkrétneho prípadu možno striedať **určitú mieru zveličovania, ironizovania, či použitia relatívne ostrejších výrazov**, ktoré by mohli byť za iných okolností považované za urážlivé. U verejných činiteľov je kritika považovaná za nevyhnutnú súčasť ich verejného účinkovania a tieto osoby s kritikou už vstupom do politiky musia počítať.

Vecná kritika je chápaná tak, že vychádza z **reálnych či pravdivých skutočností** a z týchto potom vyvodzuje zodpovedajúce závery pre hodnotiaci úsudok.

Čo sa týka formy kritiky, nie je možné ju posudzovať izolovane od obsahu kritického útvaru, ale z hľadiska primeranosti kritiky je nutné skúmať proporcie medzi formálnymi vyjadreniami v nej obsiahnutými a cieľom kritiky. Keď Jorg Haider, pronárodne orientovaný politik

Slobodnej strany Rakúska, oslavoval úlohu generácie nemeckých vojakov bojujúcich v druhej svetovej vojne, nazval ho novinár Oberschlick v novinovom článku idiotom. Súd sa k tejto veci vyjadril, že *aj keď je pravdou, že pomenovanie politika slovom idiot na verejnosti môže pre neho znamenať urážku, vzhľadom na okolnosti prípadu sa toto označenie nezdá neprimerané k rozhorčeniu, ktoré Haider vedome vyvolal. Súd rozhodol, že sa nepreukázala nevyhnutnosť zásahu do sťažovateľovej slobody prejavu zaručenej článkom 10 Európskeho dohovoru, ktorý bol porušený* (5).

(1) Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva, Oberschlick v. Rakúsko zo dňa 1. júla 1997.

(2) Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva, Feldek v. Slovensko zo dňa 12. júla 2001.

(3) Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva, Handyside v. Spojené kráľovstvo zo dňa 7. decembra 1976

(4) Knap, K., Švestka, J., Jedlička, O., Pavlík, P., Plecítý, V.: Ochrana osobnosti podľa občanského práva. Praha, Linde 2004, s. 319.

(5) Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva, Oberschlick v. Rakúsko zo dňa 1. júla 1997.

Podávanie žalôb zo strany aktívnych občanov

Aktívny občan, ktorý je pre jeho výroky či konanie nezákonne atakovaný napr. zo strany verejne činných osôb, štátnych orgánov či zamestnávateľov môže na zaistenie svojej ochrany využiť tiež prostriedky nápravy, ktoré mu právny poriadok priznáva.

Konaním verejne činných osôb môže tiež dôjsť k zásahu do osobnosti aktívneho občana, do jeho cti a dôstojnosti, do jeho súkromia. V takomto prípade môže občan využiť tiež žalobu na ochranu osobnosti podľa § 13 a nasl. Občianskeho zákonníka.

Ustanovenia § 13 Občianskeho zákonníka stanovujú fyzickým osobám osobitnú možnosť na využitie prostriedkov na ochranu svojich osobnostných práv. Podľa tohto ustanovenia *má fyzická osoba právo najmä sa domáhať, aby sa upustilo od neoprávnených zásahov do práva na ochranu jej osobnosti, aby sa odstránili následky týchto zásahov a aby jej bolo dané primerané zadosťučinenie*. Ako z uvedeného vyplýva, § 13 Občianskeho zákonníka obsahuje iba **demonštratívny výpočet** („fyzická osoba má právo najmä“) nárokov fyzickej osoby v prípade neoprávneného zásahu do jej osobnostných práv.

Spomenuté ustanovenia zakotvujú základnú triádu prostriedkov občianskoprávnej ochrany pre prípad neoprávneného zásahu do osobnosti fyzickej osoby. Ide o tieto občianskoprávne žaloby:

– *na upustenie od neoprávnených zásahov (negatívna, zdržovacia žaloba, actio negatoria),*

– *na odstránenie nepriaznivých následkov neoprávneného zásahu (odstraňovacia žaloba, actio restitutoria),*

– *na poskytnutie primeraného zadosťučinenia (satisfakčná žaloba, actio satisfactoria) vo forme morálnej alebo finančnej (peňažnej) satisfakcie.*

Ako z uvedeného vyplýva, ide o prostriedky rôznorodého charakteru, ktorých rôznosť vyplýva jednak z rôznych foriem prejavov osobnosti fyzickej osoby v živote spoločnosti a tiež z rozličných možností, ako do nich zasiahnuť. Tieto prostriedky je možné použiť buď samostatne alebo je možné ich **kumulovať**, respektíve kombinovať za účelom dosiahnutia potrebnej účinnosti občianskoprávnej ochrany.

Účelom **zdržovacej (negatívnej) žaloby** je predovšetkým dosiahnuť to, aby pôvodca zásahu upustil od konkrétneho neoprávneného konania. Nevyhnutnou podmienkou úspešnej žaloby je, aby neoprávnený zásah stále trval, prípadne pokračoval, alebo aby existovalo konkrétne nebezpečenstvo alebo hrozba jeho opakovania v budúcnosti (napríklad vyhrážky) (1). Povinnosť žalobcu bude v tomto prípade vždy formulovaná negatívne (niečo nerobiť), čo poukazuje na jej výraznú preventívnu povahu. Súd v žalobe vysloví, aby sa pôvodca zásahu ďalších neoprávnených zásahov zdržal.

Výrok rozsudku súdu o povinnosti zdržať sa ďalších zásahov, sa neukladá so stanovenou lehotou na plnenie a je *vykonateľný už právoplatným uložením* tejto povinnosti. Pre jeho vykonateľnosť sa však vyžaduje, aby rušivé činy v ňom boli presne popísané (nestačí výrok, že žalovaný sa má zdržať urážlivých výrokov). Dôležité je dodať, že zdržovacia žaloba neumožňuje dotknutej osobe domáhať sa aj toho, aby pôvodca zásahu zároveň vykonal určité pozitívne konanie, ktoré by tvorilo zábranu ďalšieho trvania neoprávneného zásahu.

Pri práve na odstránenie následku neoprávneného zásahu ide o to, **aby pôvodca zásahu niečo konkrétne vykonal a tak obnovil stav**, ktorý existoval pred neoprávneným zásahom. Následky porušenia musia ešte samozrejme trvať, i keď neoprávnený zásah už sám skončil a musí *byť možné ich ešte odstrániť*. Podstatou tohto právneho prostriedku je teda odstrániť zdroj závadných následkov vyvolaných neoprávneným zásahom a tak obnoviť pôvodný stav.

Spôsob odstránenia následkov bude rozdielny podľa povahy veci, najmä podľa druhu zásahu do práva a podľa okolností, za ktorých k zásahu došlo. Je bežné, že odstránenie následkov zásahov sa spravidla ukladá spôsobom zodpovedajúcim forme, v ktorej k zásahu došlo. Ak došlo k zásahu napríklad v tlači, volí sa znova forma na odstránenie následkov tlačou. Výrok rozsudku súdu na odstránenie následkov zásahu má uložiť žalovanému túto povinnosť do určitej lehoty a táto povinnosť musí byť presne formulovaná.

Satisfakčná žaloba prichádza do úvahy len tam, kde nepriaznivý dôsledok neoprávneného zásahu (nemajetková ujma) na cti fyzickej osoby už vznikol. Ak sú splnené zákonné podmienky pre priznanie primeraného zadost'učinenia, *súd nemá len právo, ale povinnosť žalobe vyhovieť*. Ide teda o subjektívne právo a nárok na priznanie primeraného zadost'učinenia.

Zadost'učinenie spočíva v určitom plnení, ktoré sa priznáva dotknutej osobe. Toto plnenie môže byť:

- *morálne* (nemajetková, morálna satisfakcia),
- *peňažné* (majetková, finančná, peňažná satisfakcia).

Obe tieto zadost'učinenia sledujú cieľ primeranosti, „*aby bolo dané primerané zadost'učinenie*“.

Morálna satisfakcia

Cieľom tejto formy zadosťučinenia je účinne vyvážiť a zmierniť nepriaznivý následok neoprávneného zásahu. Ak súd posúdi na základe vykonaného dokazovania, že forma morálneho zadosťučinenia je primeraná, tak túto formu prizná. Podmienka primeranosti súdu ukladá povinnosť *vždy posúdiť konkrétne okolnosti prípadu*. Súd musí vychádzať z *celkovej povahy ako aj z jednotlivých okolností prípadu (intenzita, spôsob zásahu, charakter zasiahnutej hodnoty osobnosti, trvanie a pod.)*. Ako formu morálneho zadosťučinenia je možné uviesť napríklad ospravedlnenie, odvolanie difamujúcich výrokov, popretie pravdivosti výroku, uverejnenie výroku súdneho rozhodnutia v tlači, rozhlase, televízii atď.

Petit žaloby musí byť zrozumiteľný, presný a určitý, ale predovšetkým musí *znieť na určitú formu morálneho zadosťučinenia*.

Peňažná satisfakcia

Deklarovanie práva na peňažné zadosťučinenie má veľký význam z toho dôvodu, že s ohľadom na povahu určitej nemajetkovej ujmy je jediným prostriedkom spôsobilým túto ujmu primerane zmierniť. Stanovenie možnosti priznať za určitých podmienok i zadosťučinenie v peniazoch a tak v súčasných spoločenských podmienkach rozšíriť satisfakčnú funkciu peňazí, je nesporným prínosom k dotvoreniu komplexného a zároveň účinného systému občianskoprávných sankcií pri ochrane osobnosti.

Novelou Občianskeho zákonníka č. 87/1990 Zb. došlo k zmene ustanovenia § 13 Občianskeho zákonníka, upravujúceho právne prostriedky ochrany osobnostných práv. Novela zaviedla nový právny prostriedok ochrany osobnosti, a to právo domáhať sa na súde priznania náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch (takzvaná materiálna satisfakcia). Pred účinnosťou tohto zákona mal dotknutý právo domáhať sa primeraného zadosťučinenia, ktoré však mohlo mať výhradne formu morálneho zadosťučinenia, nie peňažného. Náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch podľa § 13 ods.2 Občianskeho zákonníka však nemožno priznať v tom prípade, ak k zásahu do práva na ochranu osobnosti došlo pred účinnosťou tohto zákona (2). Touto novelou došlo k posilneniu osobnostných práv, i keď možno povedať, že podmienky priznania peňažného zadosťučinenia boli stanovené s pomocou neurčitých pojmov.

V zmysle § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka má fyzická osoba právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, *ak by sa nezdalo postačujúce zadosťučinenie podľa odseku 1 (morálne zadosťučinenie) najmä preto, že bola v značnej miere znížená dôstojnosť fyzickej osoby alebo jej vážnosť v spoločnosti*.

Podmienky peňažnej satisfakcie

A. Nepostačujúca morálna satisfakcia

K priznaniu peňažnej satisfakcie môže dôjsť len v prípade, ak je morálna satisfakcia v danom prípade nepostačujúca (základná podmienka). Zadosťučinenie v peniazoch u fyzických osôb teda **plní len podpornú funkciu**, čo znamená, že nastupuje až vtedy, keď sa ukáže, že morálna satisfakcia je nepostačujúca. Tak napríklad pokiaľ primárny spôsob zadosťučinenia je v dobe rozhodovania súdu už natoľko oslabený, že už neplní svoju funkciu, je povinnosťou súdu tým starostlivejšie rozmyšľať o priznaní finančného zadosťučinenia (3).

Súd musí mať preto vždy preukázané, že existujú okolnosti, ktoré dokazujú, že v konkrétnom prípade nestačí zadost'učinenie a to hlavne z hľadiska intenzity, trvania a rozsahu nepriaznivých následkov vzhľadom na postavenie dotknutej osoby v spoločnosti a rodine (4). Súd musí dospieť na základe všetkých zistení k záveru, že v konkrétnom prípade skutočne došlo k zníženiu vážnosti, nestačí teda len možnosť zníženia, ale to, aby k tomu skutočne došlo. Tu možno poukázať na odôvodnenie rozsudku, ktorým bol zamietnutá požadovaná peňažná satisfakcia. V tomto prípade sa vykonaným dokazovaním preukázalo, že neoprávnený zásah nemal za následok zníženie vážnosti ani dôstojnosti žalobcu v takom rozsahu, aby mu vzniklo právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch. Dotknutý totiž i po zásahu ďalej pracoval a pokračoval vo svojej podnikateľskej činnosti a taktiež stále zastával vysokú funkciu v zväze, ktorého bol členom. Keďže ani problémy žalobcu v rodinnom a osobnom živote nemali súvislosť s informáciami uverejnenými v tlači, nemal nárok na požadovanú peňažnú satisfakciu (5).

B. Zníženie dôstojnosti fyzickej osoby alebo jej vážnosti v spoločnosti v značnej miere

Na rozdiel od prvej podmienky ide o podmienku, ktorá je vzhľadom na formuláciu („najmä“) len akousi pomocou, ktorá súdu nebráni, aby pri konkrétnej úvahe o priznaní finančného zadost'učinenia prihliadol i k iným aspektom jednotlivého prípadu. Platí to ale iba za predpokladu, že tieto aspekty budú významom a váhou porovnateľné s podmienkou uvedenou priamo v zákone.

Prežívanie a pociťovanie nemajetkovej ujmy treba ale vždy hodnotiť objektívne s prihliadnutím na konkrétnu situáciu, hlavne na vek a postavenie dotknutej osoby. O zníženie vážnosti a dôstojnosti v spoločnosti teda pôjde iba tam, kde v konkrétnej situácii možno spoľahlivo odôvodniť, že by vzniknutú nemajetkovú ujmu vzhľadom k jej intenzite, rozsahu a trvaniu pociťoval ako závažnú každý nachádzajúci sa na mieste a postavení dotknutej osoby. Najvyšší súd Slovenskej republiky napr. poukázal, že o takúto ujmu nejde v prípade, ak od uskutočnenia zásahu prebehlo dlhšie časové obdobie sedem rokov (6).

Spojenie „v značnej miere“ jasne poukazuje na to, že zadost'učinenie v peniazoch je inštitút výnimočný, ktorý nie je možné používať ku zmierneniu iba bežnej alebo len krátkodobo pôsobiacej nemajetkovej ujmy.

Dôležitou otázkou je, **v akej výške** má súd toto zadost'učinenie v peniazoch dotknutej osobe priznať. K tejto téme si pozrite tiež našu publikáciu [Sloboda prejavu a žaloby na ochranu dobrej povesti](#).

Okrem tejto všeobecnej občianskoprávnej úpravy v rámci súkromného práva poskytuje prostriedky ochrany aj úprava zakotvená v tlačovom zákone a zákone o vysielaní a retransmisii. Osobnostné práva fyzických osôb sú chránené aj úpravou ochrany osobných údajov a ustanoveniami pracovného práva.

Podľa Zákonníka práce fyzické osoby majú právo na prácu a na slobodnú voľbu zamestnania, na spravodlivé a uspokojivé pracovné podmienky a na ochranu proti svojvoľnému prepusteniu zo zamestnania v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania ustanovenou pre oblasť pracovnoprávných vzťahov osobitným zákonom o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon, zákon č. 365/2004 Z. z.).

Na pracovisku často dochádza z dôvodu aktívneho domáhania sa práv zamestnanca alebo poukazovania na určité nezákonné konania zamestnávateľa k šikanovaniu zamestnanca zo strany zamestnávateľa. Ide o jednu z foriem diskriminácie, teda o nedodržanie zásady rovnakého zaobchádzania.

Zamestnanec, ktorý sa domnieva, že je alebo bol dotknutý na svojich právach, právom chránených záujmoch alebo slobodách nedodržaním zásady rovnakého zaobchádzania, môže podať žalobu na súd. Môže sa najmä domáhať, aby ten, kto nedodržel zásadu rovnakého zaobchádzania, upustil od svojho konania a, ak je to možné, napravil protiprávny stav alebo poskytol primerané zadost'učinenie.

Ak by primerané zadost'učinenie nebolo dostačujúce, najmä ak nedodržaním zásady rovnakého zaobchádzania bola značným spôsobom znížená dôstojnosť, spoločenská vážnosť alebo spoločenské uplatnenie poškodenej osoby, môže sa tá domáhať aj náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch. Sumu náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch určí súd s prihliadnutím na závažnosť vzniknutej nemajetkovej ujmy a všetky okolnosti, za ktorých došlo k jej vzniku.

(1) Zborník stanovísk, záverov, rozborov a zhodnotení súdnej praxe – zväzok III. Praha, SEVT 1980, str. 204.

(2) Rozsudok Najvyššieho súdu SR z 29.6.1992, sp.zn.2 Cdo 6/1992.

(3) K právu na ochranu osobnosti. Nález Ústavného soudu České republiky, IV. ÚS 581/99. Z aktuálných nálezů Ústavného soudu, 2001, č. 4, s. 45.

(4) Zbierka súdnych rozhodnutí a stanovísk Českej republiky, Rozsudok č. 21/1995.

(5) Rozsudok Okresného súdu v Prešove zo dňa 21. augusta 1996, nepublikovaný.

(6) Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. I Cdo 1/93. Za škodu, ktorá bola spôsobená nezákonnou nečinnosťou zodpovedá štát podľa osobitného zákona – zákona č. 514/2003 Z.z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci.

Ochrana oznamovateľov trestných činov

Od 30. januára 2019 poskytuje právny poriadok väčšiu ochranu osobám, ktoré aktívne poukazujú na závažné porušovanie právnych predpisov a často sú za tieto svoje kroky šikanovaní v práci alebo je s nimi ukončený pracovný pomer. Zákon o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti č. 54/2019 Z. z. zároveň zriaďuje špeciálny **Úrad na ochranu oznamovateľov protispoločenskej činnosti** (ďalej len „Úrad“).

Predmet ochrany

Ochrana sa netýka iba oznamovateľov korupcie, ale č. 54/2019 Z. z. o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov má širší záber a poskytuje ochranu v prípade i ďalších foriem konania, ktoré negatívne vplyva na dôležitý záujem spoločnosti a zároveň presahuje záujem jednotlivca, podľa zákona ide konkrétne o:

– niektorý z trestných činov poškodzovania finančných záujmov Európskych spoločenstiev podľa § 261 až 263 Trestného zákona,

– trestný čin machinácie pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe podľa § 266 až 268 Trestného zákona,

- niektorý z trestných činov verejných činiteľov podľa § 326 až 327a Trestného zákona,
- trestný čin korupcie podľa § 328 až 336b Trestného zákona,
- trestný čin, za ktorý Trestný zákon ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby prevyšujúcou tri roky,
- správny delikt, za ktorý možno uložiť pokutu s hornou hranicou určenou výpočtom,
- správny delikt, za ktorý možno uložiť pokutu s hornou hranicou vo výške najmenej 30 000 eur.

Zákon č. 54/2019 Z. z. podľa § 1 poskytuje **ochranu osobám len pred postihom v pracovnoprávnom vzťahu**. Tým sa rozumie pracovný pomer na základe pracovnej zmluvy, dohoda o vykonaní práce, dohoda o pracovnej činnosti, dohoda o brigádnickej práci študentov, štátnozamestnanecký pomer a služobný pomer. Na ochranu pred zásahmi v inej sfére života platia iné prostriedky ochrany.

Oznámiť závažnú protispoločenskú činnosť možno aj napriek povinnosti zachovávať mlčanlivosť vyplývajúcu z výkonu zamestnania, povolania, postavenia alebo funkcie. To znamená, že oznamovaním nie je možné porušiť povinnosť dodržiavať ochranu utajovaných skutočností, poštového tajomstva, obchodného tajomstva, bankového tajomstva, telekomunikačného tajomstva, daňového tajomstva alebo dôverných štatistických údajov, o poskytovaní a sprístupňovaní údajov zo zdravotnej dokumentácie, o povinnosti mlčanlivosti príslušníkov spravodajských služieb, o povinnosti mlčanlivosti pri poskytovaní právnych služieb, povinnosť oznámenia trestného činu alebo prekazenia trestného činu alebo povinnosti dodržiavať mlčanlivosť podľa ďalších osobitných predpisov (napr. zákon č. 124/1992 Zb. o Vojenskej polícii).

Kto má nárok na ochranu

Oznamovateľom (whistleblower) môže byť a kákoľvek fyzická osoba, ktorá v dobrej viere urobí oznámenie príslušnému orgánu a uvedie v ňom skutočnosti, o ktorých sa dozvedela v súvislosti s výkonom svojho zamestnania, povolania, postavenia alebo funkcie, a ktoré môžu významnou mierou prispieť alebo prispeli k objasneniu závažnej protispoločenskej činnosti alebo k zisteniu alebo usvedčeniu jej páchatel'a.

Konaním v dobrej viere je konanie fyzickej osoby, ktorá vzhľadom na okolnosti, ktoré sú jej známe, a vedomosti, ktoré v čase oznámenia má, sa odôvodnene domnieva, že uvádzané skutočnosti sú pravdivé; v pochybnostiach sa konanie považuje za konanie v dobrej viere dovtedy, kým sa nepreukáže opak.

Poskytovanie ochrany

Ochranu oznamovateľ'a je možné poskytnúť niekoľkými spôsobmi podľa toho, či oznámenie urobí vo forme trestného oznámenia, podnetu na začatie konania o správnom delikte alebo podnetu zamestnávateľ'ovi v rámci vnútorného systému.

Ochrana v rámci trestného konania a konania o správnom delikte

A. Ochrana v rámci trestného konania

O poskytnutie ochrany pri oznámení trestného činu môže oznamovateľ požiadať v ktoromkoľvek štádiu trestného konania. Možno tak vykonať zároveň s trestným oznámením alebo kedykoľvek počas trestného konania.

Žiadosť o poskytnutie ochrany sa podáva písomne alebo ústne do zápisnice.

Žiadosť o poskytnutie ochrany sa podáva prokurátorovi okrem konania pred súdom, kedy sa žiadosť podáva súdu, ktorý koná vo veci. Ak sa žiadosť o poskytnutie ochrany podá inému orgánu verejnej moci, ten ju bezodkladne postúpi orgánu príslušnému podľa predchádzajúcej vety.

Žiadosť musí obsahovať meno a priezvisko, dátum narodenia a adresu pobytu osoby, ktorá podáva žiadosť, miesto výkonu jej práce a označenie jej zamestnávateľa. V prípade ak oznamovateľ žiada ochranu aj pre blízku osobu, ktorá je v pracovnoprávnom vzťahu k tomu istému zamestnávateľovi ako oznamovateľ, resp. je v pracovnoprávnom vzťahu k zamestnávateľovi, ktorý je závislou osobou vo vzťahu k zamestnávateľovi oznamovateľa, pripojí k žiadosti aj údaje o tejto blízkej osobe.

Ak prokurátor zistí, že osoba, ktorá podala žiadosť o poskytnutie ochrany, urobila kvalifikované oznámenie, bezodkladne jej poskytne ochranu podľa § 7 predmetného zákona a o tejto skutočnosti písomne informuje oznamovateľa, zamestnávateľa a Úrad. Prokurátor teda skúma len to, či oznamovateľ urobil kvalifikované oznámenie a ak žiadateľ túto podmienku spĺňa, má automaticky nárok na ochranu.

Kvalifikovaným oznámením sa rozumie oznámenie, ktoré môže prispieť alebo prispelo k objasneniu závažnej protispoločenskej činnosti alebo k zisteniu alebo k usvedčeniu páchatel'a.

Doručením písomného oznámenia prokurátora alebo súdu zamestnávateľovi sa oznamovateľ stáva chráneným oznamovateľom.

B. Ochrana v konaní o správnom delikte

Žiadosť o poskytnutie ochrany v konaní správnom delikte, môže oznamovateľ podať zároveň s oznámením alebo kedykoľvek počas konania o správnom delikte.

Žiadosť sa podáva písomne alebo ústne do zápisnice. Podáva sa orgánu, ktorý je príslušný na konanie o správnom delikte. Ak sa žiadosť o poskytnutie ochrany podá inému orgánu verejnej moci, ten ju bezodkladne postúpi príslušnému orgánu.

Žiadosť musí obsahovať meno a priezvisko, dátum narodenia a adresu pobytu osoby, ktorá podáva žiadosť, miesto výkonu jej práce a označenie jej zamestnávateľa. V prípade ak oznamovateľ žiada ochranu aj pre blízku osobu, ktorá je v pracovnoprávnom vzťahu k tomu istému zamestnávateľovi ako oznamovateľ, resp. je v pracovnoprávnom vzťahu k zamestnávateľovi, ktorý je závislou osobou vo vzťahu k zamestnávateľovi oznamovateľa, pripojí k žiadosti aj údaje o tejto blízkej osobe.

Ak správny orgán zistí, že oznamovateľ, ktorý podal žiadosť o poskytnutie ochrany, urobil kvalifikované oznámenie, bezodkladne oznamovateľovi poskytne ochranu podľa a túto

skutočnosť písomne oznámi oznamovateľovi, zamestnávateľovi a Úradu; oznamovateľovi sa spolu s oznámením doručí aj poučenie o právach a povinnostiach, ktoré oznamovateľovi vyplývajú z postavenia chráneného oznamovateľa. Príslušný orgán teda skúma len to, či oznamovateľ urobil kvalifikované oznámenie a ak žiadateľ túto podmienku spĺňa, má automaticky nárok na ochranu.

Doručením písomného oznámenia príslušného orgánu zamestnávateľovi sa oznamovateľ stáva chráneným oznamovateľom.

C. Ochrana v rámci vnútorného systému vybavovania podnetov

Zamestnávateľ, ktorý **zamestnáva najmenej 50 zamestnancov**, a zamestnávateľ, ktorý je **orgánom verejnej moci**, ktorý zamestnáva najmenej 5 zamestnancov, je povinný vytvoriť vnútorný systém kontroly podnetov oznamujúcich závažnú protispoločenskú činnosť.

Zamestnávateľ je povinný prijať a **preveriť každý podnet** do 90 dní od jeho prijatia a **určiť osobitnú organizačnú zložku** alebo osobu, ktorá je zodpovedná za prijímanie podnetov, ktorá musí byť v priamej podriadenosti štatutárneho orgánu zamestnávateľa. Na základe zmluvy so zamestnávateľom môže byť zodpovednou osobou aj osoba, ktorá nie je zamestnancom. V obci a vo vyššom územnom celku plní úlohy zodpovednej osoby hlavný kontrolór.

Označenie zodpovednej osoby a spôsoby podávania podnetov musia byť zverejnené a pre všetkých zamestnancov prístupné obvyklým a bežne dostupným spôsobom s tým, že aspoň jeden spôsob podávania podnetov musí byť prístupný nepretržite.

Zamestnávateľ je povinný oznámiť osobe, ktorá podala oznámenie, výsledok jeho preverenia oznámenia a opatrenia, ak sa prijali na základe preverenia oznámenia do desiatich dní od preverenia oznámenia.

D. Ochrana v rámci externého systému vybavovania podnetov

Ak máte konkrétne dôvody, prečo nemôžete očakávať objektívne prešetrenie Vášho podnetu, nemusíte využiť interný systém vo vašej organizácii a môžete sa obrátiť priamo na políciu (NAKA), prokuratúru (Úrad špeciálnej prokuratúry) alebo inšpekčné / kontrolné orgány.

Od 1.9.2021 zároveň môžete adresovať podnet aj priamo na **Úradu** a to:

- online: prostredníctvom formulára: <https://www.oznamovatelia.sk/>,
- telefonicky na čísle: 0948 935 239,
- osobne: na adrese Úrad na ochranu oznamovateľov protispoločenskej činnosti (ÚOOPČ), Námestie slobody 29, 811 06 Bratislava počas stránkových hodín podateľne.

Úrad zároveň poskytuje **poradenstvo** v oblasti oznamovania nekalých praktík na bezplatnej linke 0800 221 213 (utorok, streda a štvrtok od 9.00 do 12:00).

Spôsob ochrany

Ochranu oznamovateľa po nadobudnutí ochrany vykonáva Úrad. Zamestnávateľ môže robiť právne úkony alebo vydávať rozhodnutia v pracovnoprávných vzťahoch voči chránenému oznamovateľovi, na ktoré nedal súhlas, *iba s predchádzajúcim súhlasom Úradu*. Zamestnávateľ tak úkony ako zníženie platu, preradenia na inú prácu, zmena miesta výkonu práce či výpoveď môže urobiť iba so súhlasom Úradu.

Úrad udelí súhlas s navrhovaným pracovnoprávnym úkonom zamestnávateľa, len ak zamestnávateľ preukáže, že navrhovaný pracovnoprávny úkon nemá žiadnu príčinnú súvislosť s oznámením, inak žiadosť o udelenie súhlasu zamietne. Dôkazné bremeno je teda na zamestnávateľovi. Od podania žiadosti zamestnávateľom o udelenie súhlasu úradu do právoplatného rozhodnutia o žiadosti však zamestnávateľovi lehoty a skúšobné doby podľa osobitných predpisov (napr. Zákonník práce) neplynú.

Zamestnávateľ, aj chránený oznamovateľ sa môžu proti rozhodnutiu úradu odvolať. Právny úkon, na ktorý neudelil súhlas Úrad, je neplatný.

Spôsob ochrany – pozastavenie účinnosti pracovnoprávneho úkonu

Ak sa oznamovateľ domnieva, že v súvislosti s oznámením bol voči nemu urobený pracovnoprávny úkon, s ktorým nesúhlasí (napr. výpoveď), môže požiadať Úrad do 15 dní odo dňa, keď sa dozvedel o pracovnoprávnom úkone, o pozastavenie účinnosti tohto pracovnoprávneho úkonu.

Úrad bezodkladne pozastaví účinnosť pracovnoprávneho úkonu, ak bola dodržaná lehota (15 dní) a ak zamestnávateľ v primeranej lehote určenej Úradom nepreukáže, že pracovnoprávny úkon nemá príčinnú súvislosť s oznámením. Úrad vydá potvrdenie o pozastavení účinnosti pracovnoprávneho úkonu a doručí ho zamestnávateľovi a oznamovateľovi.

Ak Úrad nevyhoví žiadosti o pozastavenie účinnosti úkonu, písomne oznámi osobe, ktorá podala podnet, dôvody nepozastavenia účinnosti pracovnoprávneho úkonu.

Pozastavenie účinnosti pracovnoprávneho úkonu končí uplynutím 30 dní od doručenia oznamovateľovi. Ak podá podávateľ podnetu v čase pozastavenia účinnosti úkonu **návrh na nariadenie predbežného opatrenia súdu** v súlade s pracovnoprávnymi predpismi, trvanie pozastavenia účinnosti sa **predlžuje až do nadobudnutia vykonateľnosti rozhodnutia súdu** o tomto návrhu.

Úrad bezodkladne pozastaví aj účinnosť pracovnoprávneho úkonu urobeného voči fyzickej osobe, ktorá zverejnila skutočnosti o protispoločenskej činnosti, o ktorých sa dozvedela v súvislosti s výkonom svojho zamestnania, povolania, postavenia, funkcie alebo činnosťou vo verejnom záujme, ak sa táto fyzická osoba mohla oprávnenne domnievať, že urobenie oznámenia by nevedlo k riadnemu prešetreniu oznámenia alebo by urobenie oznámenia mohlo viesť k jej postihu.

Príslušné nariadenia o tomto spôsobe ochrany sa v primeranej miere vzťahujú aj na blízku osobu oznamovateľa, na zodpovednú osobu a na zamestnancov podieľajúcich sa na plnení úloh zodpovednej osoby.

Zánik ochrany

Ochrana zaniká doručením písomného oznámenia chráneného oznamovateľa o vzdaní sa ochrany úradu, skončením alebo zánikom pracovnoprávneho vzťahu chráneného oznamovateľa, uplynutím troch rokov od skončenia trestného konania alebo konania o správnom delikte (ochrana však nezaniká, ak sa trestné konanie skončí postúpením veci inému orgánu), odsúdením chráneného oznamovateľa za trestný čin krivého obvinenia alebo za trestný čin krivej výpovede a krivej prísahy v súvislosti s urobením kvalifikovaného oznámenia, alebo ak sa preukáže, že kvalifikované oznámenie nebolo podané v dobrej viere.

Odmena

Úrad **môže** poskytnúť oznamovateľovi, ktorý urobil kvalifikované oznámenie, odmenu až do výšky **päťdesiatnásobku minimálnej mzdy**. Ide o nenárokovateľnú odmenu.

Oznamovateľ môže požiadať o odmenu, ak v trestnom konaní bola podaná žaloba, bol podaný návrh na schválenie dohody o uznaní viny a prijatí trestu, bol schválený zmier a zastavené trestné stíhanie alebo ak v správnom konaní nadobudlo právoplatnosť rozhodnutie o spáchaní správneho deliktu.

Žiadosť o poskytnutie odmeny môže podať oznamovateľ úradu do šiestich mesiacov odo dňa doručenia oznámenia o podaní žaloby, schválení dohody o uznaní viny a prijatí trestu, schválení zmiernosti a zastavenia trestného stíhania, podmieneného zastavenia trestného stíhania alebo ak rozhodnutie nadobudlo platnosť. Na žiadosti o poskytnutie odmeny podané po tejto lehote sa neprihliada.

Pri rozhodovaní o žiadosti o poskytnutie odmeny sa zohľadňuje miera zásluh oznamovateľa na objasnení závažnej protispoločenskej činnosti, zistení jej páchatel'a, ušlý zárobok oznamovateľa a rozsah uchráneného alebo vráteného majetku, ak ho možno vyčíslit'. Na ten účel je poskytované stanovisko prokurátora alebo správneho orgánu, ktorý vo veci konal.

Blízka osoba na odmenu podľa zákona č. 54/2019 Z. z. nárok nemá.

Právna pomoc oznamovateľom

Oznamovatelia majú nárok na poskytnutie bezplatnej právnej pomoci prostredníctvom [Centra právnej pomoci](#).

Ďalšie informácie

Vzory, odkazy, predpisy

Nižšie nájdete praktické vzory podaní, súvisiace právne predpisy a užitočné odkazy k téme *Ako sa zachovať ak vás zastrašujú pre vaše aktivity*. Vzory podaní vám môžu pomôcť v komunikácii so štátnymi orgánmi. Môžete si ich upraviť podľa vlastných potrieb, sú k dispozícii na stiahnutie zdarma.

Na stiahnutie

Publikácia [Sloboda prejavu a žaloby na ochranu dobrej povesti](#) (2011, autori Peter Wilfling, Eva Kováčechová)

Zborník z konferencie Prístup k spravodlivosti – Bariéry a východiská: [Sloboda prejavu a jej hranice](#) (2003)

Súvisiace právne predpisy

[Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník](#) (§13 – §16)
[Európsky dohovor na ochranu ľudských práv a základných slobôd](#) (článok 10)
[Medzinárodný p akt o občianskych a politických právach](#) (článok 19)
[Ústava Slovenskej republiky](#) (článok 26)
[Zákon č. 167/2008 Z. z. o periodickej tlači a agentúrnom spravodajstve](#)
[Zákon č. 308/2000 Z. z. o vysielaní a retransmisii](#) (§15, §19 – §21)
[Zákon č. 54/2019 Z. z. o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti](#)

Užitočné odkazy

[Právo pre ľudí: Sloboda prejavu](#) » krátky film VIA IURIS o účasti občanov v konaniach
[Webová stránka Diskriminácia.sk](#) » web združenia Občan, demokracia a zodpovednosť venujúci sa ochrane pred diskrimináciou

Otázky a odpovede

OTÁZKA: Sú hranice kritiky voči verejne činnej osobe širšie ako voči inému občanovi?

ODPOVEĎ: Verejne činné osoby požívajú inú mieru ochrany ich súkromia a osobnosti z dôvodu ich rozhodnutia verejne sa prezentovať. Predkladanie skutkových tvrdení a tiež hodnotiacich úsudkov je realizáciou práva na slobodu prejavu, ktoré často prichádza do stretu s právom osoby na ochranu cti a dôstojnosti. Sloboda prejavu je zakotvená v čl. 26 Ústavy Slovenskej republiky a možno ju obmedziť zákonom, ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných, bezpečnosť štátu, verejného poriadku, ochranu verejného zdravia a mravnosti. Sloboda prejavu je tiež zakotvená v Európskom dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd v čl. 10, ktorý stanovuje, že každý má právo na slobodu prejavu. Toto právo zahŕňa slobodu zastávať názory a prijímať a rozširovať informácie alebo myšlienky bez zasahovania štátnych orgánov a bez ohľadu na hranice.

Sloboda prejavu tvorí jeden z hlavných pilierov demokratickej spoločnosti a jednu z prvoradých podmienok jej rozvoja. Pokiaľ ide o hranice prípustnej kritiky Európsky súd pre ľudské práva vyjadril, že tieto sú širšie vo vzťahu k politikovi konajúcemu vo svojej funkcii, ako vo vzťahu k súkromnej osobe. Politik sám nevyhnutne a vedome otvorene vystavuje svoje slová a skutky podrobnému skúmaniu zo strany novinárov a širokej verejnosti. Sloboda prejavu chráni možnosť vysloviť nezávideniahodné hodnotenie politika, i keď je tvárou v tvár faktom takéto hodnotenie nadsadené a neobjektívne.

OTÁZKA: Kedy môže politik voči kritickým vyjadreniam podať žalobu na ochranu osobnosti?

ODPOVEĎ: Ustanovenia Občianskeho zákonníka poskytujú ochranu osobnosti iba proti takým konaniam, ktoré sú objektívne spôsobilé privodiť ujmu tým, že znižujú česť a vážnosť u iných (pôsobia difamačne). Zásah do práv na ochranu osobnosti môže mať teda rôznu vonkajšiu podobu, ale pre posúdenie toho, či došlo k zásahu do osobnosti je vždy potrebné skúmať jeho základné charakteristiky, ktorými sú:

- neoprávnenosť zásahu,
- nepravdivosť tvrdení a oprávnenosť kritiky,
- difamačná povaha tvrdení.

Kritika spoločenských javov je nielen dovolená, ale aj potrebná. Treba zároveň pripustiť, že v rámci kritiky, podľa okolností a povahy konkrétneho prípadu, možno strpieť určitú mieru zveličovania, ironizovania, či použitia relatívne ostrejších výrazov, ktoré by mohli byť za iných okolností považované za urážlivé. U verejných činiteľov je kritika považovaná za nevyhnutnú súčasť ich verejného účinkovania a tieto osoby s kritikou už vstupom do politiky musia počítat'.

Vecná kritika je chápaná tak, že vychádza z reálnych či pravdivých skutočností a z týchto potom vyvodzuje zodpovedajúce závery pre hodnotiaci úsudok.

OTÁZKA: Môže sa tiež aktívny občan domáhať ochrany svojej osobnosti?

ODPOVEĎ: Aktívny občan, ktorý je pre jeho výroky či konanie nezákonne atakovaný, napr. zo strany verejne činných osôb, štátnych orgánov či zamestnávateľov, môže na zaistenie svojej ochrany využiť tiež prostriedky nápravy, ktoré mu právny poriadok priznáva. Konaním verejne činných osôb môže tiež dôjsť k zásahu do osobnosti aktívneho občana, do jeho cti a dôstojnosti, do jeho súkromia. V takomto prípade môže občan využiť tiež žalobu na ochranu osobnosti podľa § 13 a nasl. Občianskeho zákonníka.

Ustanovenia § 13 Občianskeho zákonníka stanovujú fyzickým osobám osobitnú možnosť na využitie prostriedkov na ochranu svojich osobnostných práv. Podľa tohto ustanovenia má fyzická osoba právo najmä sa domáhať, aby sa upustilo od neoprávnených zásahov do práva na ochranu jej osobnosti, aby sa odstránili následky týchto zásahov a aby jej bolo dané primerané zadost'učinenie. Ako z uvedeného vyplýva, § 13 Občianskeho zákonníka obsahuje iba demonštratívny výpočet („fyzická osoba má právo najmä“) nárokov fyzickej osoby v prípade neoprávneného zásahu do jej osobnostných práv.

OTÁZKA: Čoho sa môže aktívny občan pri zásahu do jeho osobnosti domáhať?

ODPOVEĎ: Ustanovenie § 13 Občianskeho zákonníka zakotvuje základnú triádu prostriedkov občianskoprávnej ochrany pre prípad neoprávneného zásahu do osobnosti fyzickej osoby. Ide o tieto občianskoprávne žaloby:

- na upustenie od neoprávnených zásahov (negatívna, zdržovacia žaloba, actio negatoria)
- na odstránenie nepriaznivých následkov neoprávneného zásahu (odstraňovacia žaloba, actio restitutoria)
- na poskytnutie primeraného zadost'učinenia (satisfakčná žaloba, actio satisfactoria) vo forme morálnej alebo finančnej (peňažnej) satisfakcie

OTÁZKA: Bol som uvedený v trestnom podaní ako potenciálny páchatel' plným menom aj dátumom narodenia a bydliskom. Mám právo k nahliadnutiu do spisov?

ODPOVEĎ: V prípade, že proti vám ako osobe nebolo vznesené obvinenie, nemáte právo nahliadať do trestných spisov. Toto právo majú až účastníci konania, medzi ktorých osoba podozrivého nie je zaradená. Ak by ste boli obvineným, máte jednoznačne právo nahliadať do celého trestného spisu.

OTÁZKA: Mám ako svedok právo nahrávať si svoju výpoveď na diktafón?

ODPOVEĎ: V zmysle ústavy a ustálenej judikatúry Ústavného súdu SR, má každý právo prijímať informácie spôsobom, ktorý si sám zvolí, ak mu takéto prijímanie informácií nezakazuje zákon. Keďže žiadny zákon nezakazuje prijímanie informácií osobám zúčastneným na vyšetrovacích úkonoch, môžete si podľa nášho názoru vybrať spôsob, ktorým tieto informácie budete prijímať – či len sluchom alebo aj vykonaním audiozáznamu.

OTÁZKA: Chcel by som podať podnet na podozrenie z protispoločenskej činnosti, obávam sa ho však podať zamestnávateľovi. Na koho ďalšieho sa môžem obrátiť?

ODPOVEĎ: I keď zamestnávateľ je v zákonných prípadoch povinný zabezpečiť bezpečnosť a efektívnosť interného systému oznamovania a prešetrovania podnetov, môžete sa tiež obrátiť priamo na políciu, prokuratúru alebo na Úrad.

OTÁZKA: Dozvedel som sa o potenciálnom korupčnom správaní v mojej bývalej práci. Môžem podať podnet aj napriek tomu, že u daného zamestnávateľa už nepracujem?

ODPOVEĎ: Podstatnou skutočnosťou v tomto prípade je, že o danej skutočnosti ste sa dozvedeli v súvislosti s výkonom svojho zamestnania, povolania, postavenia, funkcie alebo prácou na základe zmluvy ako dodávateľ tovarov a služieb a podobne.

Whistleblowerom môžete teda byť aj vtedy, ak ste informáciu o nekalom konaní získali v rámci pracovného vzťahu, ktorý sa medzitým skončil alebo naopak – ešte len má začať. Podobne relevantné budú aj informácie získané počas výberového konania, pri práci na dohodu či počas dobrovoľníckej činnosti.

Taktiež je potrebné poznamenať, že ak disponujete hodnovernými informáciami o spáchaní činu, ktorý naplňuje skutkovú podstatu niektorého z trestných činov uvedených v ôsmej hlave treťom diely zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon (korupčné trestné činy), máte povinnosť oznámiť uvedenú skutočnosť na políciu alebo prokuratúre.

Úlohou a cieľom Úradu na ochranu oznamovateľov je ochrana a asistencia oznamovateľom najmä v súvislosti s pracovnoprávnymi vzťahmi a pri samotných úkonoch súvisiacich s podaním oznámenia, avšak právomoc vyšetrovať samotnú trestnú činnosť prislúcha orgánom činným v trestnom konaní.

OTÁZKA: Mám dojem, že zamestnávateľ sa ku mne správa diskriminačne z dôvodu pohlavia, napriek tomu, že mám u nás na referáte najvyššiu kvalifikáciu, zadáva mi ako jedinej úlohy patriace do pracovnej činnosti sekretariátu. Môžem sa obrátiť aj priamo na Úrad na ochranu whistleblowerov?

ODPOVEĎ: Napriek tomu, že aj ochrana spoločnosti pred diskrimináciou je v záujme ochrany spoločnosti, do pôsobnosti Úradu na ochranu oznamovateľov protispoločenskej činnosti patrí závažná protispoločenská činnosť vymedzená v § 2 písm. d) alebo ak ide o nekalú prax u ktorej (kumulatívne):

1. došlo k ohrozeniu alebo porušeniu verejného záujmu,
2. došlo v rámci vykonávania pracovnej činnosti.
3. máte k dispozícii dokumenty/svedkov/iné relevantné dôkazy podporujúce Vaše tvrdenia.

K dispozícií však máte iné právne a mediačné nástroje, môžete sa obrátiť napr. na Inšpektorát práce, advokáta, Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, mimovládne organizácie zaoberajúce sa boju proti diskriminácií a pod.

Praktické príklady prípadov

Zoznam káuz:

- Šikanózna žaloba na ochranu dobrej povesti za kritiku hospodárenia bytového podniku
- Žaloba ako odvetá za kritické vyjadrenia v médiách
- Šikana v práci po odvolaní z funkcie riaditeľa organizácie
- Kritika neprehľadných finančných vzťahov súvisiacich s výstavbou závodov Kia a Hyundai: ostrý útok ministra na kritizujúcu novinárku
- Zastráňovanie štátneho zamestnanca
- Bezdôvodná žaloba proti zástupkyňi spotrebiteľov
- Starosta žaloval aktívnych občanov
- Súd v kauze Lapinová rozhodol, že výpoveď je neplatná

Šikanózna žaloba na ochranu dobrej povesti za kritiku hospodárenia bytového podniku

Bytový podnik Poprad, s.r.o. v dôsledku neprehľadného hospodárenia vyrúbil obyvateľom bytového domu príliš vysoké platby za elektrinu, v dôsledku čoho ľudia napokon vypovedali bytovému podniku zmluvy o výkone správy domu. Tejto téme sa venovala aj relácia Reportéri, kde okrem iného vystupoval aj nedostatočne informovaný riaditeľ bytového podniku. V relácii tak odzneli veci, ktoré sa bytovému podniku nepáčili a zažalovali jednu z najaktívnejších obyvateľiek domu (ktorá aj ostatným obyvateľom vysvetľovala, v čom nastal problém). Bytový podnik podal na pani U. žalobu na ochranu dobrej povesti.

V žalobe sa uvádzalo, že pani U. mala na adresu Bytového podniku povedať, že „ich okradol, že im nespracoval vyúčtovanie po preverení chyby v nameraných hodnotách, ktorú zapríčinil sám, že falšoval údaje“, mala ho nazvať „falšovateľom údajov a zlodejom“, a tým mala „hrubo poškodiť jeho dobré meno a spôsobiť mu nenapraviteľné škody tým, že časť klientov žalovaného, ktorým byty spravuje, uverila tvrdeniam žalobkyne, že nesprávne účtuje náklady na služby a obohacuje sa na ich úkor“.

V priebehu pojednávania však vyplynulo, že pani U. zažalovali za slová a vyjadrenia, ktoré v skutočnosti nikdy nepovedala a ktoré ani neodznali v relácii Reportéri. Bytový podnik napokon žalobu vzal späť a prvostupňový súd konanie zastavil. Pani U. svojou prítomnosťou na pojednávaniach podporovali aj obyvatelia bytového domu.

Bytový podnik sa napokon odvolal len proti trovám konania a krajský súd tieto napokon znížil o náhradu cestovného a o náhradu za stratu času s odôvodnením, že „právo na advokáta neznamena právo na konkrétneho advokáta“. Inými slovami, odvolací súd týmto vyjadril, že pani U. si mala vziať advokáta z miesta svojho bydliska alebo blízkeho okolia, aby tento nemusel cestovať na pojednávanie z ďaleka.

Žaloba ako odvetá za kritické vyjadrenia v médiách

Predseda Banskobystrického samosprávneho kraja žaloval jedného z poslancov za príspevky uverejnené vo viacerých médiách. V týchto príspevkoch sa vyjadroval poslanec a kritizoval plánovanú kúpu novej budovy pre zastupiteľstvo BBSK, pričom poukazoval na to, že budova je zbytočne luxusná, nachádza sa v lukratívnej lokalite (na hlavnom historickom námestí), niekoľko rokov bola kvôli cene nepredajná a BBSK nemá dost' prostriedkov na financovanie

škôl v kraji, resp. na prevádzku zdravotníckych zariadení. V príspevkoch sa uvádzal, že poslanec vidí ako jediný dôvod tohto predaja skutočnosť, že „z provízie môže nemálo peňazi natiecť tým, čo ju sprostredkujú a tým, čo ju presadia“, pričom podľa jeho prepočtov mohla výška provízie dosiahnuť až 10 – 15 miliónov Sk. Poslanec kritizoval, že pri ročnom rozpočte BBSK 50 – 60 miliónov SK a cene budovy cca 250 miliónov Sk by vznikol kraju dlhodobý záväzok.

Predseda BBSK podal na poslanca žalobu na ochranu osobnosti za sériu článkov, pričom okrem ospravedlnenia sa domáhal aj náhrady nemajetkovej ujmy vo výške 50 000 Sk.

Okresný súd žalobu zamietol jednak z dôvodu nedostatku pasívnej legitímácie, keďže autorom článkov v rôznych médiách nebol priamo poslanec, ale tieto ho iba citovali. Druhým dôvodom zamietnutia žaloby bol nedostatok aktívnej legitímácie na strane žalobcu. Podľa odôvodnenia totiž žalobca „žiadnym spôsobom nemohol byť sprostredkovateľom pre uzavretie kúpnej zmluvy, keď sám ako štatutárny zástupca bol účastníkom tejto zmluvy“. Rozhodnutie potvrdil aj odvolací súd, ktorý okrem iného uviedol, že obmedzenie práva na slobodu prejavu „treba vykladať reštriktívne a nevyhnutnosť obmedzenia musí byť presvedčivo preukázaná. Verejne činné osoby (napríklad aj komunálni politici), ktoré sa uchádzajú o dôveru verejnosti, musia akceptovať verejnú diskusiu o svojej činnosti, prípadne i tvrdú kritiku uverejnenú v informačnom médiu (tlačovine). ... Odporca na základe známej skutočnosti vyslovil svoje vlastné hodnotenie opodstatnenosti zamýšľanej kúpy a bol názoru, že sa tak zrejme má robiť zo zisťných dôvodov bližšie nekonkretizovaných osôb. Hovorí o podozrení, netvrdí, že sa tak stalo, ale je zrejme presvedčený, že ľudia konajú čestne len pod nátlakom verejnosti. Za takejto skutkovej situácie, keby aj bol niekoho menoval alebo označil tak, že by sa dal spoľahlivo identifikovať, nemožno hodnotiť úsudok odporcu ako neoprávnený zásah do zákonom chránených osobnostných práv navrhovateľa.“ (KS v Banskej Bystrici, sp. zn. 15 Co 93/2005 zo dňa 31.05.2005)

Šikana v práci po odvolaní z funkcie riaditeľa organizácie

Po parlamentných voľbách v roku 2006 a po zmenách na čele Ministerstva životného prostredia došlo k zmenám aj vo vedení správ národných parkov, vrátane Správy Národného parku Muránska planina. Z funkcie riaditeľa bol odvolaný p. U. s účinnosťou od druhého dňa. Avšak v rozpore s týmto rozhodnutím (listom) v pracovnej zmluve naďalej figurovalo jeho pracovné zaradenie ako „riaditeľ“. Pán U. sa domáhal u zamestnávateľa (Štátna ochrana prírody SR), aby toto zaradenie zmenil na pôvodné „odborný pracovník“ a v súlade s tým mohol vykonávať aj prácu so zodpovedajúcim obsahom. Vzhľadom na narastajúce napätie pán U. napokon ukončil pracovný pomer dohodou a nešiel do otvoreného sporu so ŠOP SROV.

Kritika neprehľadných finančných vzťahov súvisiacich s výstavbou závodov Kia a Hyundai: ostrý útok ministra na kritizujúcu novinárku

Novinárka STV pripravila príspevok „Organizovaný chaos“, ktorý STV odvysielala v rámci publicistickej relácie Reportéri. V príspevku sa venovala predovšetkým poukázaniu na neprehľadné finančné vzťahy súvisiace s vykupovaním pozemkov pre výstavbu závodov Kia Motors a Hyundai Motors, a to vo vzťahu k financiám plynúcim z verejných prostriedkov na firmy a iné subjekty zapojené do tohto procesu. Následne niekoľko dní po odvysielaní relácie zvolal vtedajší minister hospodárstva Pavol Rusko tlačovú konferenciu, kde sa venoval výlučne tejto relácii a hrubej kritike adresovanej novinárke. Okrem svojho rozhorčenia

minister opakovane hrubo osočil aj novinárku slovami: „hlúpa je ako tágo z tejto problematiky a má tú drzosť, že keďže nič nevie, tak o tom ešte informuje“, „to je festival manipulácie ... to proste je niečo tak nekompetentné, hlúpe a stupidné“, „hlúposťou popísala a pohovorila absolútne celé tony“, „bola nepripravená, nekompetentná a absolútne diletantská a amatérska“, „prišla s jasnou politickou úlohou alebo s jasnou osobnou úlohou diskreditovať všetko, čo sa dotýka investície KIA“. Časti vystúpenia ministra sa okamžite objavili vo všetkých celoštátnych aj regionálnych printových aj elektronických médiách.

Novinárka podala na ministra žalobu na ochranu osobnosti kvôli jeho vyjadreniam, ktoré sa dotkli nielen jej pracovného života, ale aj súkromia. Okresný súd rozhodol, že bývalý minister neoprávnené zasiahol do osobnostných práv novinárky, a to aj napriek tomu, že minister predtým úspešne žaloval STV pre uvedenú reláciu (v tomto spore nevypovedal nikto z tvorcov relácie ako svedok, prakticky o tom spore ani nevedeli a STV nevyužila ani podanie žiadneho opravného prostriedku). Okrem konštatovania, že došlo k zásahu do práv novinárky súd rozhodol aj o tom, že bývalý minister sa jej musí ospravedlniť.

V odôvodnení sa uvádza, že „aj napriek tomu, že odvysielaný reportážny príspevok s názvom „Organizovaný chaos“ bol nekvalitný a odznelo v ňom viacero nepravdivých, nepodložených a neoverených informácií, je súd toho názoru, že predovšetkým politici musia pri svojich prejavoch a vystúpeniach zvažovať slová a nepoužívať tieto až na hranice vulgarizmu, čo sa v danom prípade stalo. Súd sa nemohol stotožniť s obranou odporcu v tom smere, že na intenzívny útok navrhovateľky voči nemu v predmetnej relácii sa tiež bránil intenzívne. Odporca v tom čase zastával post ministra hospodárstva a podpredsedu vlády SROV. Bol teda jedným z popredných predstaviteľov štátu. Bezpochyby disponoval výrazovými prostriedkami, ktorými mal možnosť reláciu (a navrhovateľku) skritizovať, no nie navrhovateľku uraziť a ponížiť. Výrok „hlúpa je ako tágo z tejto problematiky“, ktorý si navyše malo možnosť prečítať a vypočuť množstvo obyvateľov na celom Slovensku, súd považuje za mimoriadne expresívny, nepochybne prekračujúci rámec oprávnenej a primeranej kritiky. Tlačová beseda sa konala v prítomnosti novinárov zo širokého okruhu médií a tlačových agentúr, následne sa informácie z nej vrátane citácií výrokov odporcu alebo ich parafráz objavili vo väčšine médií Slovenska. Odporca súc si toho vedomý, napriek tomu urážlivé výrazy na adresu navrhovateľky použil s cieľom nepochybne znevážiť jej osobu.“

Pokiaľ ide o výrok „prišla s jasnou politickou úlohou alebo s jasnou osobnou úlohou zdiskreditovať všetko, čo sa dotýka investície KIA“, rovnako týmto odporca zasiahol do práva navrhovateľky na ochranu jej osobnosti, keď o navrhovateľke na verejnosti uviedol nepravdivé informácie. Odporca verejne obvinil navrhovateľku z vykonávania bližšie neidentifikovanej politickej úlohy alebo osobnej úlohy bez toho, aby tvrdené skutočnosti vedel preukázať. ... Výrok odporcu bol prednesený na tlačovej besede, tak nielenže odznel pred skupinou ľudí (t. j. verejne), ale odznel na fóre, od ktorého mohol odporca s istotou očakávať, že sprostredkuje okamžité šírenie jeho výrokov k neobmedzenému počtu prijímateľov. ... Odporca zverejnením difamujúcich a nepravdivých tvrdení na adresu navrhovateľky neprimeraným výkonom slobody prejavu znevážil jej prácu, vykreslil ju ako nedôveryhodnú a neschopnú redaktorku, spochybnil jej nezávislosť, ohrozil jej postavenie a uplatnenie v spoločnosti, z ktorých dôvodov je povinný sa navrhovateľke ospravedlniť.“

Odvolací súd rozhodnutie prvostupňového súdu v plnom rozsahu ako vecne správne potvrdil.

Zastrašovanie štátneho zamestnanca

Zamestnávateľ rozhodol o skončení štátnozamestnaneckého pomeru svojho zamestnanca, ktorý bol dlhú dobu aktívny v činnostiach zasadzujúcich sa za zdravé životné prostredie.

Zamestnanec namietal nezákonný postup zamestnávateľa vzhľadom na to, že mu nebolo doručené a ani doručované rozhodnutie o skončení jeho štátnozamestnaneckého pomeru, toto konanie nebolo ukončené a teda štátnozamestnanecký pomer trvá, hoci mu bol znemožnený výkon práce. Namietal tiež neposkytnutie podkladov pre rozhodnutie o ktoré žiadal a nesprístupnenie spisu. V liste zároveň žiadal o zákonné vydanie rozhodnutia, aby mohol byť jeho štátnozamestnanecký pomer ukončený.

Zamestnanec podal žalobu pre nezákonné skončenie jeho zamestnaneckého pomeru.

V zmysle § 149 zákona o štátnej službe „(1) Na štátnozamestnanecký pomer štátnych zamestnancov sa použijú primerane ustanovenia § 13, § 35, § 39 ods. 1, § 41, § 64, § 75, § 85 až 95, § 96 ods. 1, 2, 4, 6 a 7, § 97 až 117, § 129 až 132, § 136 až 141, § 142 až 150, § 160 až 170, § 230, § 232 ods. 1, 3 a 4, § 233 až 236 a § 240 ods. 1 až 7 zákona č. 311/2001 Z.z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov.“

Podľa § 13 zákona č. 311/2001 Z. z., Zákonník práce:

(1) Zamestnávateľ je v pracovnoprávných vzťahoch povinný zaobchádzať so zamestnancami v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania ustanovenou pre oblasť pracovnoprávných vzťahov osobitným zákonom o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon).

(2) V súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania sa zakazuje diskriminácia aj z dôvodu manželského stavu a rodinného stavu, farby pleti, jazyka, politického alebo iného zmysľania, odborovej činnosti, národného alebo sociálneho pôvodu, majetku, rodu alebo iného postavenia.

(3) Výkon práv a povinností vyplývajúcich z pracovnoprávných vzťahov musí byť v súlade s dobrými mravmi. (...) Nikto nesmie byť na pracovisku v súvislosti s výkonom pracovnoprávných vzťahov prenasledovaný ani inak postihovaný za to, že podá na iného zamestnanca alebo zamestnávateľa sťažnosť, žalobu alebo návrh na začatie trestného stíhania.

Nezákonný postup zamestnávateľa pri realizácii konania o skončení štátnozamestnaneckého pomeru bol podľa nášho názoru uskutočnený v priamej príčinnej súvislosti s uvedenými aktivitami zamestnanca. V zmysle §21 správneho poriadku na ústne pojednávanie môžu byť prizvaní iba účastníci konania, pokiaľ pojednávanie nie je vyhlásené za verejné. Ústne pojednávanie 29.11.2007 za verejné vyhlásené nebolo, ale zúčastnila sa ho aj osoba, ktorá nebola účastníkom konania, ale mala záujem na zrušení práve štátnozamestnaneckého miesta, na ktorom pracoval žalobca.

Za neštandardné možno tiež považovať vymedzenie predmetného štátnozamestnaneckého miesta priamo v rozhodnutí zamestnávateľa. V iných obdobných prípadoch totiž býva v rozhodnutí uvedené iba pracovné miesto (s možnou následnou špecifikáciou platovej triedy). Určenie, ktoré konkrétne štátnozamestnanecké miesto bude v rámci štruktúry zamestnávateľa zrušené, je ponechané na riaditeľovi, ako vedúcom služobného úradu, ktorý túto špecifikáciu vykoná svojím rozhodnutím. V tomto prípade však

samotné ministerstvo v rozhodnutí uviedlo, že má byť zrušené práve konkrétne miesto u konkrétneho zamestnávateľa.

Postup zamestnávateľa sme z toho dôvodu považovali za postup v rozpore s dobrými mravmi a tiež za postup v rozpore so zásadou rovnakého zaobchádzania vyjadrenou v § 13 Zákonníka práce. **Porušovanie práv žalobcu je možné hodnotiť ako postih za podanú žalobu a podnet, voči pracovníkovi nadriadeného orgánu** a teda postih za „iné zmýšľanie“ v zmysle § 13 ods. 2 zákonníka práce v nadväznosti na § 6 ods. 2 písm. b, zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou.

V októbri 2010 konečne rozhodol odvolací orgán, ktorý zrušil rozhodnutie zamestnávateľa a vrátil mu vec na ďalšie konanie. Aktuálne riešime tiež možnosť uplatnenia nároku zamestnanca na vyplatenie mzdy za uplynulé 3 roky, keďže zamestnanecký pomer stále trvá.

Bezdôvodná žaloba proti zástupkyni spotrebiteľov

V ďalšom prípade v televíznej relácii, predstaviteľka združenia na ochranu spotrebiteľov poukazovala na isté nezrovnalosti a nekalé praktiky pri ročných vyúčtovaniach za teplo, doručených domácnostiam jedného bytového domu. Ako reakcia na túto reláciu bola na súde podaná žaloba, ktorou sa bytový podnik domáhal ochrany dobrej povesti a žiadal, aby sa predstaviteľka združenia v budúcnosti zdržala tvrdení, ktoré mala vyriešiť v televíznej relácii, ospravedlnila sa bytovému podniku za svoje výroky a nahradila mu namietanú majetkovú a nemajetkovú ujmu.

Nakoľko z dokazovania vyplynulo, že bytovým podnikom namietané výroky v danej relácii z úst predstaviteľky združenia vôbec neodzneli, po jej úspešnej obrane radšej žalobca vzal v celom rozsahu žalobu späť. Okresný súd následne uznesením sp. zn. 13 C 184/2004 konanie zastavil. Za daných skutkových okolností bola žaloba podaná bytovým podnikom skôr šikanóznym nástrojom zastrášovania a odplaty, než prostriedkom ochrany dobrej povesti.

Starosta žaloval aktívnych občanov

Bývalý starosta obce Brunovce Dušan Močko žaloval za zásah do jeho osobnosti aktívnych občanov obce. Podľa starostu mali viacerými listami zasiahnuť do jeho dôstojnosti a vystaviť ho posmechu. Súd konštatoval, že starosta musí, vzhľadom na verejnoprávny charakter jeho postavenia, strpieť kritiku a zásahy do jeho pôsobenia vo funkcii starostu, a preto jeho žalobu zamietol.

Občania obce Brunovce dlhodobo bojovali, aj mediálne, za nastolenie slušného a zákonného fungovania vo svojej obci. Z toho dôvodu zaslali najmä orgánom verejnej moci listy, v ktorých poukazovali na nezákonné konanie starostu obce. Podľa obyvateľov mal starosta opakovane porušovať zákon o slobodnom prístupe k informáciám, nehospodárne nakladať s majetkom obce, falšovať úradné dokumenty a svoj úrad zneužívať na pomstu obyvateľov, ktorí poukazovali na jeho nezákonné kroky.

Pre tieto výroky bývalý starosta obce zažaloval aktívnych obyvateľov, že zasiahli do jeho osobnosti. Mal byť uvedený na posmech a cítil sa ako menej hodnotný človek. Okresný súd v Novom Meste nad Váhom však rozhodol, že išlo o prípustnú kritiku zo strany obyvateľov, ktorú starosta ako verejne činná osoba musí strpieť. Súd uviedol: „Aj keď navrhovateľ mohol pociťovať uvedenie konkrétnych skutočností v jednotlivých listoch ako zásah do jeho práva na

ochranu cti a dôstojnosti, vzhľadom na verejnoprávny charakter jeho postavenia vo funkcii starostu musí zásahy formou kritiky jeho pôsobenia vo funkcii starostu strpieť.“

Súd zároveň poukázal na to, že väčšina listov bola adresovaná orgánom verejnej moci v rámci realizácie práv jednotlivcov obracať sa s podnetmi na orgány verejnej moci. Súd k tomu uviedol: „Každý má právo hájiť svoje záujmy a práva, ako aj oznamovať príslušným orgánom spáchanie, či už priestupku alebo trestného činu, a preto a tieto listy súd nepovažoval za spôsobilé zasiahnuť do osobných práv navrhovateľa.“

[Pozrite si sumár kauzy.](#)

Súd v kauze Lapinová rozhodol, že výpoveď je neplatná

Ľubica Lapinová pracovala ako kontrolórka v Národnom lesníckom centre vyše 30 rokov. V roku 2010 ju generálny riaditeľ poveril kontrolou zákazky za vyše pol milióna eur. Lapinová zistila pri kontrole porušenie zákona súvisiace s výberom úspešného uchádzača. Počas kontroly však došlo k výmene vedenia a novým riaditeľom sa stal predseda výberovej komisie. Kontrolné zistenia boli bagatelizované, členovia výberovej komisie boli napokon potrestaní len formálne, predseda komisie vôbec.

Lapinová následne dostala príkaz skenovať zmluvy, a to aj na úkor výkonu kontrolnej činnosti. V januári 2012 dostala od zamestnávateľa výpoveď pre nadbytočnosť, hoci na pozícii kontrolórky pracovala ako jediná a napriek tomu, že Národné lesnícke centrum, ako štátna príspevková organizácia, je povinné zabezpečiť výkon vnútornej kontroly. Počas výpovednej doby čelila viacerým trestným oznámeniam zo strany zamestnávateľa, všetky však boli odmietnuté. Lapinová sa s podnetmi obrátila na viaceré kontrolné orgány, vrátane Správy finančnej kontroly a Ministerstvo pôdohospodárstva, ktoré tiež zistili porušenia súvisiace so spornou zákazkou.

Lapinová trvala na tom, že výpoveď je neoprávnená a nezákonná. Počas konania jej síce riaditeľ Národného lesníckeho centra ponúkol návrat do pracovného pomeru, zásadne však odmietol jej návrat na pracovnú pozíciu kontrolórky.

Okresný súd vo Zvolene rozhodol, že výpoveď, ktorú dostala bývalá kontrolórka Ľubica Lapinová od Národného lesníckeho centra, je neplatná. Potvrdil, že výpoveď nezákonná a bola dôsledkom neoprávnenej perzekúcie zo strany zamestnávateľa. Zároveň predstavuje aj dôležitú satisfakciu a povzbudenie, že zodpovedný, hoci nepohodlný, výkon pracovných povinností nie je možné potrestať ukončením pracovného pomeru.

V roku 2014 dostala Ľubica Lapinová ocenenie Biela vrana.

V roku 2019 Národné lesnícke centrum po siedmich rokoch konečne vyplatilo Ľubici Lapinovej náhradu mzdy, pretože súdy rozhodli, že zamestnávateľ s ňou nezákonne ukončil pracovný pomer. Celý spor napokon skončil vzájomnou dohodou.